

**Cele osobowe i rzeczowe
w konfliktach zbrojnych
w świetle
prawa międzynarodowego**

Patrycja Grzebyk

**Cele osobowe i rzeczowe
w konfliktach zbrojnych
w świetle
prawa międzynarodowego**

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2018

Recenzje:

dr hab. *Elżbieta Karska*, prof. UKSW

prof. dr hab. *Roman Wieruszewski*

Redaktor prowadząca:

Anna Raciborska

Redakcja i korekta:

Anna Kaniewska

Projekt okładki:

Katarzyna Juras

Na okładce wykorzystano zdjęcie:

ville détruite homs syrie © Olivier / Fotolia.com /158454047

Zdjęcie Autorki:

Michał Radochoński / Projekt Kreatywny

Copyright © 2018

by Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

**Projekt został sfinansowany ze środków
Narodowego Centrum Nauki, przyznanych na podstawie decyzji
nr DEC-2013/11/D/HS5/01413**

ISBN 978-83-7383-922-9

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Wiślana 8 (róg Browarnej), 00-317 Warszawa
tel./fax 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej w. 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (*Stanisław Beczek*)

Druk i oprawa: Mazowieckie Centrum Poligrafii, Marki k. Warszawy

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wstęp	15
1. Problem badawczy	15
2. Struktura pracy	18
3. Uwagi metodologiczne	20
ROZDZIAŁ I	
Źródła, zakres oraz specyfika stosowania prawa określającego legalne cele w konfliktach zbrojnych	23
1.1. Fragmentacja prawa międzynarodowego określającego legalne cele w konfliktach zbrojnych	23
1.1.1. Międzynarodowe prawo humanitarne	24
1.1.2. Międzynarodowe prawo praw człowieka	30
1.1.3. Międzynarodowe prawo karne	36
1.2. Zakres międzynarodowego prawa humanitarnego	39
1.2.1. Zakres przedmiotowy	39
1.2.2. Zakres terytorialny	45
1.2.3. Zakres czasowy	47
1.2.4. Zakres podmiotowy	48
1.3. Specyfika tworzenia i stosowania MPH	53
1.3.1. Relacja między zasadami humanitaryzmu i konieczności wojskowej	53
1.3.2. Między zakazem a upoważnieniem do użycia siły	57
1.3.3. Zasada równości	59
1.4. Likwidacja celu	61
1.4.1. Definicja ataku	61
1.4.2. Poziom dopuszczalnej przemocy	63
1.4.3. Ograniczenia co do metod i środków atakowania legalnych celów	68
1.5. Konkluzje	70
ROZDZIAŁ II	
Cele osobowe	72
2.1. Członkowie państwowych sił zbrojnych	75
2.1.1. Konflikty międzynarodowe	75
2.1.2. Konflikty niemiędzynarodowe	97
2.2. Członkowie uzbrojonych służb porządku publicznego	100
2.2.1. Konflikty międzynarodowe	100
2.2.2. Konflikty niemiędzynarodowe	101
2.3. Członkowie niepaństwowych grup zbrojnych	102
2.3.1. Konflikty międzynarodowe	102
2.3.2. Konflikty niemiędzynarodowe	104

2.4. Osoby cywilne	110
2.4.1. Konflikty międzynarodowe	110
2.4.2. Konflikty niemiędzynarodowe	129
2.5. Członkowie operacji pokojowych	131
2.5.1. Konflikty międzynarodowe	131
2.5.2. Konflikty niemiędzynarodowe	133
2.6. Konkluzje	134

ROZDZIAŁ III

Cele rzeczowe	137
3.1. Ogólna definicja celu wojskowego	139
3.1.1. Wkład do działalności wojskowej	141
3.1.2. Korzyść wojskowa	151
3.1.3. Wpływ innych dziedzin prawa na definicję celu wojskowego – przypadek infrastruktury wykorzystywanej do popełniania zbrodni międzynarodowych	154
3.2. Katalog celów wojskowych	156
3.2.1. Centra dowodzenia, kontroli i łączności	164
3.2.2. Instalacje, budynki, sprzęt i materiały wojskowe	167
3.2.3. Linie komunikacyjne	170
3.2.4. Przemysł i inne tzw. cele ekonomiczne	171
3.2.5. Media	174
3.3. Katalog dóbr o charakterze cywilnym	176
3.3.1. Szpitale, formacje sanitarne, środki transportu medycznego	176
3.3.2. Budowle i urządzenia zawierające niebezpieczne siły	178
3.3.3. Dobra kulturalne i miejsca kultu religijnego	181
3.3.4. Dobra niezbędne dla przetrwania ludności cywilnej	185
3.3.5. Szkoły i domy mieszkalne	187
3.3.6. Pomoc humanitarna	188
3.3.7. Środowisko naturalne	190
3.3.8. Miejscowości niebronione i inne strefy pod ochroną	192
3.4. Konkluzje	195

ROZDZIAŁ IV

Trudności w prawidłowej eliminacji celów	197
4.1. Prawne przyczyny strat cywilnych	198
4.1.1. Zasada proporcjonalności	199
4.1.2. Obowiązek przedsięwzięcia środków ostrożności	206
4.1.3. Zakaz represaliów wojennych	211
4.2. Pozaprawne przyczyny strat cywilnych	213
4.2.1. Zmiana charakteru konfliktów zbrojnych	213
4.2.2. Ochrona własnych sił	216
4.2.3. Bezbronność przesłanką ataku	218
4.2.4. Płeć	220
4.2.5. Mit precyzyjnej broni	222
4.2.6. Błędne dane – obowiązek należytej staranności	223
4.3. Konkluzje	224

ROZDZIAŁ V

Odpowiedzialność za naruszenia prawa określającego dopuszczalne cele	226
5.1. Odpowiedzialność jednostki	228
5.1.1. Odpowiedzialność za ataki przeciwko osobom	235
5.1.2. Odpowiedzialność za ataki przeciwko dobrom	243
5.1.3. Odpowiedzialność za udział w działaniach zbrojnych	249
5.2. Odpowiedzialność państwa	251
5.3. Odpowiedzialność organizacji międzynarodowych	261
5.4. Odpowiedzialność niepaństwowych grup zbrojnych	266
5.5. Konkluzje	268
Zakończenie – w stronę jednolitego podejścia do doboru celów	270
1. Coraz szerszy zakres celów – coraz bliżej wojny totalnej	270
2. Wszechobecne cele we wszechobecnym konflikcie	271
3. Jednolite podejście oparte na działalności osób, a nie na ich statusie	272
4. Równość w interesie wszystkich	274
5. Algorytm dla oceny proporcjonalności	276
6. Siła w ograniczeniach	277
7. Brak spójności – brak efektywności	278
Bibliografia	280
Spis tabel	323
Indeks nazwisk	325
Indeks rzeczowy	335